

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

17 lutego 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Monika Koba

SSN Agnieszka Piotrowska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 17 lutego 2026 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej B. spółki akcyjnej w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 10 czerwca 2022 r., V ACa 866/21,

w sprawie z powództwa Ł.M.

przeciwko B. spółce akcyjnej w W.

o zapłatę i ustalenie,

1. oddala skargę kasacyjną;

2. zasądza od pozwanego na rzecz powoda, z tytułu kosztów postępowania kasacyjnego, kwotę 5 400 (pięć tysięcy czterysta) zł z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego wyroku pozwanemu do dnia zapłaty.

Monika Koba Roman Trzaskowski Agnieszka Piotrowska

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 10 czerwca 2022 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie, po rozpoznaniu sprawy w następstwie apelacji pozwanego B. S.A. w W., w punkcie pierwszym (I) zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 30 września 2021 r. - zasądzający od pozwanego Banku na rzecz powoda Ł.M. kwotę 40.923.52 zł oraz kwotę 65.562,81 CHF wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od ww. kwot od dnia 5 grudnia 2020 r. do dnia zapłaty (pkt 1), ustalający, że umowa kredytu hipotecznego nr [...] sporządzona w dniu 5 listopada 2007 r., zawarta w dniu 12 listopada 2007 r. między powodem a Bank1 S.A. w W., którego następcą prawnym jest pozwany, jest nieważna (pkt 2) i rozstrzygający o kosztach (pkt 3) – częściowo w punkcie pierwszym w ten sposób, że oddalił powództwo o zasądzenie odsetek ustawowych za opóźnienie od wskazanych w tym punkcie kwot za okres od dnia 5 grudnia 2020 r. do dnia 16 września 2021 r., w punkcie drugim (II) oddalił apelację w pozostałej części, a w punkcie trzecim (III) orzekł o kosztach.

Ustalone w sprawie i istotne na obecnym etapie postępowania okoliczności - z uwzględnieniem utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego kredytów indeksowanych do waluty obcej (denominowanych w takiej walucie) oraz treści zarzutów kasacyjnych – po korekcie dokonanej przez Sąd odwoławczy przedstawiały się następująco:

W dniu 12 listopada 2007 r. powód zawarł z poprzednikiem prawnym pozwanego Banku, tj. z Bank1 S.A. w W. (dalej – „Bank”), umowę o kredyt hipoteczny nr [...] („Umowa”) w kwocie 138.979,27 CHF (pkt 1 Umowy), na 30 lat (pkt 2 Umowy), oprocentowany wg zmiennej stopy procentowej, której wysokość stanowiła sumę stopy referencyjnej 6M LIBOR dla CHF oraz stałej marży Banku w wysokości 1 %.

W Umowie oraz Regulaminie produktów kredytowych dla klientów indywidualnych („Regulamin”), stanowiącym integralną część Umowy, wskazano m.in., że:

- kredyt jest przeznaczony na sfinansowanie zakupu lokalu mieszkalnego położonego w G. (pkt 1 Umowy);

- uruchomienie kredytu nastąpi w wysokości określonej w akcie notarialnym ostatecznej umowy kupna - sprzedaży kredytowanej nieruchomości na rachunek

bankowy zbywcy wskazany w tym akcie notarialnym, a pozostałą kwotę kredytu, nie więcej jednak niż 15.000 zł - na rachunek bankowy kredytobiorcy wskazany w dyspozycji uruchomienia kredytu z przeznaczeniem na refinansowanie wniesionego wkładu własnego (pkt 5 ppkt 2 i 9 Umowy);

- spłata należności z tytułu kredytu następuje z rachunku prowadzonego w CHF zasilanego wyłącznie środkami w walucie, w której jest prowadzony (pkt 8 ppkt 8 Umowy);

- kredytobiorca upoważnia Bank do obciążania rachunku do wysokości dostępnego salda wszelkimi kwotami wymagalnych należności wynikającymi z Umowy, w szczególności kwotami rat kredytu i odsetek, z zaznaczeniem, że w przypadku gdy rachunek prowadzony jest w innej walucie niż waluta wymagalnych należności, obciążenie następuje po przewalutowaniu (pkt 12 ppkt 2 Umowy; § 9 ust. 4 *in fine* Regulaminu);

- przewalutowanie oznacza wymianę waluty dokonywaną przez Bank i za jego zgodą, po obowiązującym w Banku w dniu dokonania wymiany kursie kupna/sprzedaży walut lub w przypadku wymiany waluty obcej na inną walutę obcą, po kursie krzyżowym (§ 2 pkt 20 Regulaminu);

- jeżeli zgodnie z dyspozycją kredytobiorcy wypłata środków uruchomionego kredytu ma nastąpić w innej walucie niż waluta produktu kredytowego określona w umowie, następuje to po przewalutowaniu po kursie obowiązującym w momencie zaksięgowania dyspozycji uruchomienia produktu kredytowego (§ 4 ust. 5 Regulaminu);

- kredytobiorca potwierdza, że jest świadomy ryzyka zaciągania kredytu w walutach obcych, które wynika z możliwości zmiany kursu waluty kredytu wobec PLN lub ze zmiany oprocentowania waluty obcej, której skutkiem może być zagrożenie zdolności kredytowej kredytobiorcy spowodowane istotnym podwyższeniem wartości kredytu i kwoty odsetek do spłaty (pkt 11.5 Umowy).

Powód zdecydował się zawrzeć Umowę, gdyż potrzebował środków pieniężnych (w złotych polskich) na nabycie lokalu, a doradca kredytowy poinformował go, że ma zdolność kredytową tylko na kredyt denominowany w CHF. Obca waluta w postaci franka szwajcarskiego pojawiła się w Umowie jako środek

służący obniżeniu kosztów udzielanego kredytu, przez niższe oprocentowanie. Doradca zapewnił powoda, że taki kredyt praktycznie niczym się nie różni od kredytu w PLN; różnice to tylko małe detale, a kurs waluty CHF jest stabilny.

Wszystkie wyliczenia prezentowane powodowi przez doradcę przed zawarciem Umowy były przedstawione w złotych polskich. Zamiarem stron była od początku wypłata kredytu w walucie polskiej, co odpowiadało celowi Umowy – było nim finansowanie walutą polską nabycia lokalu mieszkalnego położonego w Polsce - ujawnionemu w Umowie. Powód osiąga dochody w złotych, taką też walutę wskazał we wniosku kredytowym określając oczekiwaną kwotę kredytu i w dyspozycji uruchomienia kredytu.

Powód nie miał możliwości negocjacji spornych postanowień umownych, a w tekście Umowy indywidualnemu uzgodnieniu podlegały jedynie podstawowe parametry finansowe kredytu.

We wniosku o udzielenie kredytu (pkt 7 i 8 wniosku) powód oświadczył, że udzielono informacji o ryzyku (w tym o możliwości wzrostu raty kapitałowo - odsetkowej oraz zadłużenia z tytułu kredytu wyrażonej w złotych polskich, ze wskazaniem, iż informacja ta została mu przedstawiona w postaci symulacji wysokości rat kredytu), jednakże nie został prawidłowo poinformowany o realnej skali ryzyka walutowego. Nigdy nie zaprezentowano mu szczegółowej symulacji, która wskazywałaby, jakie kwoty będzie musiał uiszczać na rzecz pozwanego w przypadku istotnego (drastycznego) wzrostu kursu franka szwajcarskiego. Poinformowanie powoda, że ma zdolność kredytową tylko na kredyt denominowany w CHF, utwierdzało go w przekonaniu, że to kredyt denominowany jest dla niego rozwiązaniem korzystniejszym, i mogło wywoływać u niego wadliwe przekonanie co do rozmiaru ryzyka związanego z tym ryzykiem. Pozwany nie wykazał, że powód wybrał kredyt denominowany będąc świadomym, jak faktycznie działa ryzyko kursowe i na co się naraża.

Kredyt został wypłacony w polskich złotych, w kwocie 299.000 zł, z czego kwota 284.000 zł - bezpośrednio na rachunek bankowy zbywcy lokalu mieszkalnego nabywanego przez powoda, a kwota 15.000 zł - na rachunek bankowy powoda, tytułem refinansowania wniesionego wkładu własnego.

W dniu 12 listopada 2007 r., jednocześnie z zawarciem Umowy i w celach związanych z jej realizacją, powodowi otwarte zostały jednocześnie dwa rachunki bankowe: w walucie PLN i w walucie CHF. W okresie do 2011 r. kredyt był spłacany z rachunku prowadzonego w złotych polskich, później zaś – z rachunku prowadzonego we frankach szwajcarskich. Spłaty dokonywane przez kredytobiorcę w złotówkach były przeliczane na franka szwajcarskiego w oparciu o kursy określone dowolnie przez Bank.

Do dnia 5 października 2020 r. powód spłacił łącznie na rzecz Banku kwotę 40.923,52 zł oraz kwotę 65.562,81 CHF. Saldo kredytu na datę 13 października 2020 r. wyniosło 74.504,85 CHF. tj. równowartość około 318.000 zł.

Pismem z dnia 20 listopada 2020 r., doręczonym pozwanemu w dniu 27 listopada 2020 r., powód wezwał Bank do zapłaty kwoty 40.923,52 zł oraz kwoty 65.562,81 CHF - w terminie 7 dni od doręczenia wezwania, powołując się na nieważność Umowy.

Na rozprawie w dniu 16 września 2021 r. Sąd pierwszej instancji poinformował powoda o konsekwencjach prawnych, jakie może pociągnąć za sobą stwierdzenie nieważności Umowy, powód zaś oświadczył, że podtrzymuje żądanie ustalenia jej nieważności.

W zakresie istotnym na obecnym etapie postępowania Sąd Apelacyjny przyjął, częściowo korygując ocenę Sądu pierwszej instancji, że:

- powód, działający jako konsument, miał interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności Umowy (art. 189 k.p.c.);

- zaciągnięty przez powoda kredyt był kredytem denominowanym do CHF, a nie kredytem *stricto* walutowym;

- powód mógł spłacać raty bezpośrednio w CHF (pkt 8 ppkt 8 Umowy); jednakże zapewniono mu też możliwość spłaty kredytu w złotych przez otwarcie w celu związanym z realizacją umowy rachunku w PLN i upoważnienie Banku do obciążania rachunku kwotami rat kredytu i odsetek po przewalutowaniu według kursu wymiany walut obowiązującego w Banku (pkt 12 ppkt 2 i 3 Umowy);

- kursy te stanowiły też podstawę ustalenia w walucie polskiej kwoty kapitału wypłaconej kredytobiorcy; o ile zatem saldo zadłużenia wyrażone w CHF nie zmieniało się na skutek zmian kursowych tej waluty, o tyle zmienne było saldo zadłużenia kredytobiorcy wyrażone w PLN, a więc w walucie, w której powód osiąga dochody; tym samym powód został obciążony ryzykiem kursowym, a ryzyko to było ryzykiem nieograniczonym, gdyż w wyniku niekorzystnej aprecjacji waluty kredytu (CHF) do waluty faktycznej jego wypłaty (PLN) realna wysokość zadłużenia w walucie, w jakiej otrzymuje dochody, mogła wielokrotnie przekroczyć kwotę faktycznie otrzymanego kredytu mimo wieloletniej spłaty kapitału, bez jednoczesnego zagwarantowania jakichkolwiek mechanizmów, które mogłyby powyższe ryzyko ograniczyć;

- uniknięcie systemu przeliczeniowego nie było realne, skazując powoda na swego rodzaju przymus kantorowy; nawet jednak dokonując spłat w CHF i nie korzystając z kursów waluty CHF obowiązujących w Banku, zarabiający w złotych polskich powód nie mógł wyeliminować ryzyka zmiany kursu waluty;

- oświadczenia zawarte we wniosku o udzielenie kredytu i w pkt 11 ppkt 5 Umowy miały charakter standardowy i ogólny – nie wskazywały na konkretną treść udzielonych powodowi pouczeń czy rzetelnych symulacji (nie wynikają one również z materiału dowodowego) - co nie wystarczy, by przyjąć, że Bank prawidłowo wywiązał się z obowiązków informacyjnych wobec powoda, tj. pouczył go o rzeczywistym, nieograniczonym zakresie ryzyka walutowego obciążającym go w związku z Umową;

- postanowienia dotyczące zastosowania mechanizmu odniesienia zobowiązania kredytowego do kursu waluty obcej, wprowadzające ryzyko walutowe do Umowy, mają charakter abuzywny; wprawdzie dotyczą głównych świadczeń stron, ale nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (w szczególności ze względu na brak prawidłowego pouczenia o skali ryzyka walutowego); nie były też indywidualnie uzgodnione z powodem; zaoferowanie zaś powodowi kredytu denominowanego w walucie obcej, w której nie uzyskuje dochodów, jako produktu dopasowanego do jego potrzeb – bez prawidłowego pouczenia o nieograniczonym

ryzyku walutowym z nim związanym - naruszało dobre obyczaje i rażąco naruszało interes konsumenta;

- naruszenia dobrych obyczajów i interesów konsumenta należy upatrywać także w sposobie przeliczenia polegającym na stosowaniu kursu waluty kształtowanego dowolnie przez Bank w jego tabelach kursowych (Umowa ani Regulamin nie precyzowały, jakie czynniki i w jakim stopniu wpływały na przyjmowane wielkości);

- ustawa z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2011 r., Nr 165, poz. 984; dalej – „ustawa antyspreadowa”) nie sanowała tych klauzul, jak również nie usuwała ani nie ograniczała ryzyka walutowego;

- bez klauzuli ryzyka walutowego, określającej główny przedmiot umowy kredytu denominowanego, Umowa nie może istnieć, przekształciłaby się bowiem w zupełnie inną umowę (inny rodzaj kredytu) niezgodnie z wolą obu stron wyrażoną w dacie jej zawarcia, a nie ma żadnej regulacji ustawowej, która mogłaby w takim przypadku mieć zastosowanie w miejsce niedozwolonego postanowienia umownego (w szczególności zastosowanie kursu średniego NBP na podstawie art. 56 k.c., art. 358 § 2 k.c. i art. 41 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe, dalej – „Prawo wekslowe”, nie eliminowałoby nieograniczonego ryzyka walutowego); ponadto powód po pouczeniu przez Sąd Okręgowy o skutkach uznania postanowień umownych za abuzywne, jasno i świadomie oświadczył, że nie chce być związany Umową, wobec czego nie ma podstaw do stwierdzenia, że jej unieważnienie byłoby dla niego niekorzystne;

- w związku z nieważnością Umowy, świadczenia spełnione przez powoda w jej wykonaniu są nienależne i podlegają zwrotowi na podstawie art. 410 § 1 i 2 k.c., gdyż nie ma podstaw do zastosowania art. 411 pkt 2 i 4 k.c. ani art. 5 k.c. (m.in. dlatego, że to Bank naruszył dobre obyczaje);

- ze względu na kaskadową konstrukcję pozwu dopuszczającą utrzymanie Umowy w mocy i brak podstaw do uznania, że powód przed pouczeniem go przez Sąd pierwszej instancji na rozprawie w dniu 16 września 2021 r. miał świadomość

skutków uznania postanowień umownych za abuzywne, odsetki należą się powodowi dopiero od tej daty.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł pozwany, zaskarżając go w części, tj. w zakresie, w jakim Sąd oddalił apelację Banku w pozostałej części (drugi pkt I) oraz w zakresie związanego z tym rozstrzygnięcia o kosztach procesu (pkt II). Zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj. art. 385¹ § 2 k.c. w związku z art. 189 k.p.c., art. 65 k.c., art. 69 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (w dacie zawarcia Umowy tekst jedn. Dz. U. z 2002 r., Nr 72, poz. 665 ze zm.; dalej – „Prawo bankowe”), art. 385¹ § 1 k.c. oraz art. 3 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. WE L 95 z dnia 21 kwietnia 1993 r., s. 29 ze zm.; polskie wydanie specjalne Dz. Urz.UE: rozdział 15, t. 2, s. 288 z późniejszymi sprostowaniami; dalej: „dyrektywa 93/13”), art. 385¹ § 1 k.c. w związku z art. 69 § 1 i § 3 ustawy Prawo bankowe, art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w związku z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, art. 358 w związku z art. 385¹ § 1 i 2 k.c., art. 56 k.c. w związku z art. 41 Prawa wekslowego, z art. 354 i art. 385¹ § 1 i 2 k.c., art. 385¹ § 1 i 2 w związku z art. 5 k.c., z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, z art. 2 Konstytucji RP oraz z art. 2 i art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej, art. 1 ust. 2 w związku z art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 i z art. 385¹ § 1 k.c., art. 1 pkt 1 lit. a oraz art. 4 ustawy antyspreadowej w związku z art. 385¹ § 1 k.c., art. 410 w związku z art. 405 k.c. i art. 5 k.c. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania kasacyjnego, ewentualnie – o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i orzeczenie co do istoty sprawy przez uwzględnienie apelacji pozwanego w całości, w każdym zaś razie – o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stwierdzając niedozwolony charakter spornych postanowień Umowy oraz jej nieważność (trwałą bezskuteczność), Sąd Apelacyjny napiętnował przede wszystkim obciążenie powodów nieograniczonym ryzykiem walutowym (klauszula ryzyka walutowego).

Pozwany zakwestionował to stanowisko na kilku płaszczyznach. Przede wszystkim stwierdził, że powód nie ma interesu prawnego w ustaleniu nieważności Umowy, m.in. dlatego, iż nie zakończy ono sporu między stronami, a dalej idącym jest powództwo o zapłatę. W tej kwestii wystarczy jednak zauważyć, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego obecnie powszechnie – i trafnie - dopuszcza się wystąpienie z żądaniem ustalenia nieistnienia stosunku kredytu ze względu na nieważność umowy kredytu (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 163/22, niepubl., z dnia 20 czerwca 2022 r., II CSKP 701/22, niepubl., z dnia 20 marca 2024 r., II CSKP 401/23, niepubl. i z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22, niepubl.), co pozostaje w zgodzie z wiążącą wykładnią Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (por. wyrok z dnia 23 listopada 2023 r., C-321/22, Provident Polska, pkt 77, gdzie wskazano, że art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z zasadą skuteczności stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym, zgodnie z ich wykładnią dokonaną w orzecznictwie, które w celu uwzględnienia wytoczonego przez konsumenta powództwa zmierzającego do stwierdzenia bezskuteczności nieuczciwego warunku w umowie zawartej z przedsiębiorcą wymagają dowodu na istnienie interesu prawnego, w sytuacji gdy uznaje się, że taki interes nie istnieje, jeżeli konsumentowi przysługuje powództwo o zwrot nienależnego świadczenia, lub gdy może on powołać się na tę bezskuteczność w ramach obrony przed powództwem wzajemnym w przedmiocie wyegzekwowania wykonania zobowiązania wytoczonym przeciwko niemu przez tego przedsiębiorcę na podstawie tego warunku).

Kwestionując natomiast bezpośrednio niedozwolony charakter klauzuli ryzyka walutowego, skarżący wskazał, że klauzula ta miała charakter fakultatywny, a powód mógł uniknąć nieograniczonego ryzyka walutowego, żądając wypłaty kredytu we frankach szwajcarskich i dokonując jego spłaty w tej walucie (bez przewalutowania). Posłużył się zatem argumentem, który zasadza się na nieporozumieniu, ponieważ utożsamia klauzulę ryzyka walutowego z tzw. klauzulami przeliczeniowymi, które pozwalały Bankowi na określenie kursu wymiany wypłacanej lub spłacanej waluty, podczas gdy – co jednoznacznie wynika z uzasadnienia zaskarżonego wyroku – nieograniczony charakter ryzyka walutowego Sąd odwoławczy powiązał z ciężącym na powodzie ryzykiem istotnej (drastycznej)

deprecjacji złotówki względem CHF w sytuacji, w której powód uzyskiwał dochody w złotówkach. Z tego samego względu za chybiony należy również uznać zarzut naruszenia art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w związku z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 w części mającej przekonać do tezy, że bez klauzul abuzywnych Umowa powinna być dalej wykonywana - „choćby z uwagi na zastrzeżoną w niej, w pkt 8.8. Umowy, możliwość spłaty rat kapitałowo - odsetkowych bezpośrednio w walucie CHF” – a w razie uznania, iż bez nich Umowa nie może być dalej wykonywana – że powinny być one zastąpione innymi, wynikającymi z przepisów o charakterze dyspozytywnym, ewentualnie – że luka w Umowie powinna być wypełniona przez odesłanie do ustalonego zwyczaju i zastosowanie *per analogiam* art. 41 Prawa wekslowego.

W pozostałym zakresie wywody pozwanego zmierzały do wykazania, że wbrew stanowisku Sądu wykonanie lub niewykonanie obowiązków przedkontraktowych (informacyjnych) nie może wpływać na ocenę klauzuli umownej pod kątem jej abuzywności, a ponadto Bank wypełnił obciążające go obowiązki informacyjne i przekazał powodowi również pełną informację o ryzyku kursowym. Jednakże argumentacja ta pomija utrwalone i przekonujące orzecznictwo Sądu Najwyższego, z którego wynika, jakie przesłanki muszą być spełnione, aby można było przyjąć, że konsument został należycie poinformowany o ryzyku walutowym związanym z zaciąganiem kredytu indeksowanego do waluty obcej, co wskazywałoby na jednoznaczność postanowienia wprowadzającego to ryzyko i wykluczało jego kontrolę pod kątem abuzywności, zważywszy, iż chodzi o postanowienie określające świadczenie główne (por. art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c.). W szczególności Sąd wyjaśnił m.in., że ogólne pouczenie konsumenta, iż wahania kursów waluty obcej, do której kredyt jest denominowany/indeksowany, wpłyną na wysokość salda kredytu oraz wysokość raty kapitałowo-odsetkowej wyrażonej w walucie krajowej, jest niewystarczające dla stwierdzenia, że bank udzielił kredytobiorcy konsumentowi wystarczającej informacji (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, niepubl., z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, niepubl., z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, z dnia 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, niepubl., z dnia 20 lutego

2023 r., II CSKP 809/22, niepubl., z dnia 28 lutego 2023 r., II CSKP 763/22, niepubl. i z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23). Kryteria te zostały uszczegółowione w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, gdzie wskazano, że kluczowe znaczenie ma uświadomienie konsumentowi, iż silna deprecjacja waluty krajowej może pociągać za sobą konsekwencje trudne do udźwignięcia przez konsumenta. Zdaniem Sądu prawidłowa informacja powinna uwzględniać kilka istotnych elementów. Przede wszystkim uświadamiać konsumentowi - wyraźnie i z należytą powagą - że ryzyko silnej deprecjacji jest trudne do oszacowania w perspektywie długookresowej (*in casu* Umowa była zawarta na 30 lat) i nie powinno być lekceważone (pozostaje realne). Wymaganiu temu nie czyni zadość np. podawanie „uspokajających” informacji o historycznych wahanach waluty indeksacji w okresie nieproporcjonalnym do przewidywanego czasu trwania umowy kredytu, które może wręcz usypiać czujność kredytobiorcy, wywołując wrażenie o jedynie hipotetycznym charakterze zagrożeń. Istotne jest również zwrócenie uwagi na powagę tego zagrożenia w aspekcie możliwego rozmiaru deprecjacji waluty krajowej, a w szczególności podkreślenie, że może być ona gwałtowna i drastyczna (przekraczać nawet kilkadziesiąt procent), z uwzględnieniem sytuacji majątkowej konkretnego konsumenta, decydującej o tym, jaki stopień deprecjacji waluty indeksacji przekraczać będzie granice jego zdolność do spłacania kredytu. Wymagana w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, a przemilczana w skardze kasacyjnej - informacja co do tego, że konsekwencje silnej deprecjacji mogą być trudne do udźwignięcia dla konsumenta, nie powinna ograniczać się do ogólnego stwierdzenia o jej wpływie na wysokość zadłużenia czy nawet rat, ale obrazować ów wpływ konkretnymi wyliczeniami. Konsument powinien być też uświadomiony, że deprecjacja taka może powodować utratę zdolności do spłaty kredytu, z czym wiąże się poważne ryzyko utraty nieruchomości – stanowiącej częstokroć miejsce zamieszkania konsumenta - obciążonej hipoteką zabezpieczającą spłatę kredytu. Jeżeli Umowa przewiduje mechanizmy ograniczające czy łagodzące ryzyko kursowe, konsument powinien być też odrębnie poinformowany o zasadzie ich działania (np. czy może żądać przewalutowania kredytu) i krokach, które powinien podjąć w celu skorzystania z nich (por. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22,

niepubl.). W tym kontekście Sąd Najwyższy podkreślał też, że nawet przestrzeganie przez bank obowiązującego w dacie zawarcia umowy standardu wynikającego z rekomendacji S Komisji Nadzoru Bankowego dotyczącej dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie wydanej w 2006 r., nie wyklucza oceny, iż bank nie udzielił konsumentowi należytej informacji, a ocena ta może przesądzać nietransparentność klauzuli ryzyka walutowego (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22 i z dnia 25 października 2023 r., II CKSP 820/23, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2022 r., I CSK 2071/22, niepubl. i tam przywoływane orzeczenia). Natomiast w wyroku z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, sięgając również do orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, Sąd Najwyższy stwierdził, że ryzyko kursowe towarzyszące umowom pożyczki (kredytu) zawierany na bardzo długi czas jest na tyle poważne, że jeżeli ma nim być w całości obciążony pożyczkobiorca (kredytobiorca), to niezbędne jest przedstawienie mu nie tylko danych z okresu, kiedy nie miały miejsca zdarzenia powodujące istotne wahania kursu waluty, lecz także przedstawienie zagrożeń będących wynikiem zdarzeń nadzwyczajnych mogących spowodować 100 - 200% wzrost kursu. W świetle poczynionych w sprawie i wiążących w postępowaniu kasacyjnym (por. art. 398¹³ § 2 k.p.c.) ustaleń nie można uznać, że przesłanki te zostały *in casu* spełnione. Wynika z nich w szczególności, że powodowie nie zostali należycie poinformowani, w jaki sposób silne osłabienie złotego wpłynie na wysokość raty i salda zadłużenia.

W skardze kasacyjnej Bank starał się również wykazać, że wbrew stanowisku Sądu drugiej instancji nieważność Umowy nie stanowi sankcji, która wypływa z dyrektywy 93/13, i nie powinna być stosowana automatycznie w sytuacji uznania nieuczciwego charakteru warunku umownego. Także dlatego, że zastosowanie tej sankcji jest nieproporcjonalne wobec stopnia naruszenia, prowadzi do rażącej dysproporcji praw oraz obowiązków stron na niekorzyść Banku i stanowi nadużycie prawa w sytuacji, gdy (tak jak w niniejszej sprawie) zastosowanie łagodniejszej sankcji byłoby wystarczające i proporcjonalne. Ponadto wejście w życie ustawy antyspreadowej potwierdziło ważność umów o kredyt w CHF, a wola kredytobiorcy

nie stanowi jedynej przesłanki warunkującej uznanie nieważności umowy kredytu, co do której stwierdzono nieuczciwy charakter jej postanowień.

Argumenty przedstawione przez Bank nie są wystarczające, by podważyć utrwalone i zasługujące na aprobatę orzecznictwo Sądu Najwyższego, z którego wynika, że abuzywność i nieskuteczność klauzuli ryzyka walutowego, niewątpliwie określającej główne świadczenie stron, prowadzi sama przez się do upadku umowy (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2025 r., II CSKP 650/23, niepubl. oraz postanowienie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 30 maja 2024 r., C-325/23, Deutsche Bank Polska, pkt 84-87, teza). Próba utrzymania umowy jako kredytu złotowego napotyka zasadniczą przeszkodę, polegającą na braku kryteriów normatywnych, które umożliwiałyby określenie, jaką kwotę określoną w złotych powinien wypłacić powodowi Bank, a tym samym ustalenie, czy dokonana faktycznie wypłata odpowiadała zobowiązaniu umownemu i jakie kwoty powinni spłacać kredytobiorcy (por. wyrok SN z dnia 24 maja 2024 r., II CSKP 1560/22, niepubl.). Prowadziłaby również do wyeliminowania z umowy klauzuli ryzyka walutowego, charakterystycznego dla umowy kredytu indeksowanego czy denominowanego do waluty obcej i uzasadniającego powiązanie stawki oprocentowania ze stawką LIBOR, co jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze niż zamierzone przez strony, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, z dnia 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22, z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22 i II CSKP 382/22, z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, z 20 maja 2022 r., II CSKP 796/22, z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, z 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1753/22 oraz z dnia 24 maja 2024 r., II CSKP 1560/22, niepubl.).

Rozwiązanie takie nie narusza podstawowych zasad porządku prawnego ani nie stanowi nadużycia prawa. Utrwalone orzecznictwo Sądu Najwyższego – uwzględniające judykaturę Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej – konsekwentnie i trafnie piętnuje obciążenie kredytobiorcy nieograniczonym (nieproporcjonalnym) ryzykiem walutowym (por. zwłaszcza wyroki Sądu

Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl., z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, niepubl., z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, niepubl. i tam omówiony wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 10 czerwca 2021 r., C-776/19-C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, pkt 99-103, teza, oraz z dnia 9 lipca 2024 r., II CSKP 249/24, niepubl. i z dnia 3 grudnia 2024 r., II CSKP 1803/22). Zwrócenie zaś uwagi na niedopuszczalność obciążenia kredytobiorcy ryzykiem walutowym wyjaśnia, dlaczego upadek Umowy (jej nieważność) nie może być postrzegany jako zastosowanie nieproporcjonalnej sankcji. Obciążenie takie bowiem może powodować – i w praktyce powodowało – bardzo poważne, negatywne konsekwencje majątkowe dla kredytobiorców. Z tego względu, a także ze względu na pożądane oddziaływanie prewencyjne sankcji, w orzecznictwie uznaje się, że nieważność umowy kredytu nie narusza zasady proporcjonalności ani pozostałych, przywoływanych przez pozwanego zasad (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 2025 r., II CKSP 81/23 i II CSKP 2169/22, niepubl.).

W okolicznościach sprawy nie były też spełnione rygorystyczne przesłanki, które wyjątkowo mogłyby pozwalać na zastąpienie niedozwolonych postanowień innymi normami i utrzymanie Umowy. W szczególności – co pomija skarżący (por. zarzuty naruszenia art. 385¹ § 1 w związku z § 2 k.c. i z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, art. 358 w związku z art. 385¹ § 1 i 2 k.c., art. 56 k.c. w związku z art. 41 Prawa wekslowego i z art. 385¹ § 1 i 2 k.c.) - przesłanka, która pozwala na taką substytucję tylko wtedy, gdy całkowity upadek umowy naraża konsumenta na „szczególnie niekorzystne konsekwencje”, w świetle okoliczności istniejących lub możliwych do przewidzenia w czasie sporu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2023 r., II CSKP 617/22, niepubl.; por. też wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, pkt 51, z dnia 8 września 2022 r., C-80/21, C-81/21 i C-82/21, D.B.P., pkt 67, z dnia 27 kwietnia 2023 r., C-705/21, AxFina Hungary, pkt 41 oraz z dnia 23 listopada 2023 r., C-321/22, Provident Polska, pkt 87), z uwzględnieniem rzeczywistych i bieżących interesów konsumenta i z zastrzeżeniem, że „do celów tej oceny decydująca jest wola wyrażona przez konsumenta w tym względzie” (por. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 8 września 2022 r., C-80/21, C-81/21

i C-82/21, D.B.P., pkt 78 w związku z pkt 74-75, z dnia 16 marca 2023 r., C-6/22, M.B.,U.B.,M.B. przeciwko X S.A. (M.B. i in.), pkt 43-45 i teza oraz z dnia 12 października 2023 r., C-645/22, Luminor Bank, pkt 29; postanowienie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 18 października 2023 r., C-117/23, Eurobank Bulgaria, pkt 66). *In casu* – jak trafnie zauważył Sąd Apelacyjny - powód od początku powoływał się na nieważność Umowy i także po pouczeniu przez Sąd Okręgowy akceptował związane z nią konsekwencje.

Sąd Najwyższy wielokrotnie i przekonująco wyjaśniał też, że ustawa antyspreadowa miała – jeżeli chodzi o umowy zawarte przed jej wejściem w życie – dotyczyć jedynie umów ważnie zawartych i w żaden sposób nie regulowała (nie sanowała) abuzywnych klauzul indeksacyjnych (por. też wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115, z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22 i z dnia 25 października 2023 r., II CKSP 810/23). Nałożenie na banki obowiązku zmiany tych umów, tak by czyniły zadość standardowi wskazanemu w art. 69 ust. 2 pkt 4a oraz art. 75b Prawa bankowego, mogło służyć tylko korekcie czy uzupełnieniu postanowień, które choć niedoskonałe, były jednak dozwolone. W szczególności mogło chodzić o postanowienia, które wprawdzie nie były sformułowane w sposób jednoznaczny, jednakże mimo to nie naruszały znacząco (rażąco) interesów konsumenta. Być może w ten sposób można było np. ocenić – choć kwestia wymagałaby pogłębionej analizy (ewentualności takiej nie wyklucza wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 18 listopada 2021 r., C-212/20, A. S.A., pkt 70-79) – klauzul indeksacyjnych wskazujących wprost, że przeliczenia waluty krajowej na CHF i na odwrót będą dokonywane według wartości rynkowej waluty (por. art. 41 Prawa wekslowego), bez dalszego uszczegółowienia, co dla przeciętnego konsumenta nie jest w pełni czytelne i mogło podlegać doprecyzowaniu stosownie do art. 4 ustawy antyspreadowej w związku z art. 69 ust. 2 pkt 4a Prawa bankowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2023 r., II CKSP 810/23).

Zaprobowanie stanowiska Sądu Apelacyjnego co do abuzywności klauzuli ryzyka walutowego obciążającej powoda nieograniczonym ryzykiem i niemożliwości utrzymania Umowy bez tej klauzuli sprawia, że zbędne staje się odnoszenie do

zarzutów, zasadzających się na tezie o ważności Umowy (zarzut naruszenia art. 410 w związku z art. 405 k.c.). Bezprzedmiotowe – pozbawione wpływu na rozstrzygnięcie sprawy - stało się także rozważanie zarzutów skarżącego, zmierzających w szczególności do zakwestionowania tezy o abuzywności klauzul przeliczeniowych odsyłających do kursów ustalanych przez Bank, ewentualnie ich sanowania przepisami ustawy antyspreadowej lub możliwości ich zastąpienia odwołaniem do kursu rynkowego albo kursu średniego NBP (na podstawie art. 358 k.c., ustalonego zwyczaju – art. 56 k.c. czy też art. 41 Prawa wekslowego). Nawet bowiem przyznanie pozwanemu racji co do tych kwestii w żaden sposób nie rozwiązywałoby problemu niedopuszczalnego obciążenia powodów nieograniczonym ryzykiem walutowym (nie wyłączało tego ryzyka). Podobnie nie rozwiązałoby go przyjęcie, że uzgodniony kredyt był kredytem walutowym (a nie denominowanym) i powód mógł żądać jego wypłaty we frankach szwajcarskich oraz dokonywać spłat bezpośrednio w tej walucie z rachunku prowadzonego w CHF, unikając „przymusu kantorowego”. Zważywszy bowiem – co trafnie wyeksponował Sąd odwoławczy – że osiągał dochody w złotych polskich, nawet taka konstrukcja nie chroniłaby go w żaden sposób przed negatywnymi konsekwencjami drastycznej deprecjacji złotówki w stosunku do franka szwajcarskiego. Stanowiska Sądu nie może też podważyć – nie jest w ogóle z nim sprzeczny - wywód zmierzający do wykazania, że zastrzeżenie w umowach kredytu klauzul przeliczeniowych przewidujących stosowanie kursu kupna do wypłaty kredytu lub kursu sprzedaży do spłaty rat mieściło się w ramach ogólnej konstrukcji umowy kredytu przewidzianej w art. 69 ust. 1 Prawa bankowego.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

Monika Koba

Roman Trzaskowski

Agnieszka Piotrowska

(M.M.)

[SOP]